

KAREL OPOČENSKÝ

7. 2. 1892 – 16. 11. 1975

„Nevím, jsou-li šachy sport, umění nebo věda. Pro mne byly vždycky potěšením.“

(Karel Opočenský)

Karel Opočenský je mezi šachovými nadšenci znám jako první český šachový profesionál. V královské hře získal nejen titul mezinárodního mistra, ale stal se také rozhodčím mnoha mezinárodních turnajů a byl uznávaným šachovým žurnalistou.

Maestro Opo, jak byl často nazýván, spatřil světlo světa v Mostě 7. února 1892. Narodil se jako prostřední ze sedmi dětí do rodiny stavitele Jana Opočenského, jehož jméno je spojeno se stavbou mnoha domů na pražských Vinohradech. A právě do Prahy se rodina počátkem 20. století přestěhovala. Příjmení Opočenský si možná mnozí čtenáři spojí i se jménem blízkého spolupracovníka Edvarda Beneše, Janem Opočenským. V tomto případě se skutečně nejedná o pouhou shodu jmen, neboť Jan byl Karlův nejstarší bratr.

Tak jako mnozí další se i Karel Opočenský začal zajímat o šachovou hru v roce 1908. V době, kdy byl studentem reálky Na Smetance, se totiž v Praze konal mezinárodní šachový turnaj, v němž zvítězil český mistr Oldřich Duras. Královská hra se náhle stala módní záležitostí a začala zajímat i mladého Karla. Trénoval pilně a nadšení pro šachy ho neopustilo ani po složení maturitní zkoušky a nástupu na vysokou školu. Jan Opočenský viděl v prostředním synovi svého nástupce, a tak se v roce 1910 Karel zapsal na pražskou techniku, aby se stal stavebním inženýrem.

Důležitější než studium však pro Karla byly šachy a každou volnou chvíli věnoval zdokonalování své hry. Díky bratru Janovi se dostal do *Šachovního klubu Dobrušský*, kde se jeho mentorem a učitelem stal první český mezinárodní mistr Otakar Pavelka.

„Učil mě rozumět pozicím a jejich obsahu, učil mě kombinovat a šachově myslet. Nestrpěl, abych posunoval figurky podle nějaké odkoukané šablony. Chtěl vědět, proč jsem udělal špatný i dobrý tah, jaký mám záměr a plán.“

Šachy se pro Karla stávaly čím dál tím více životní vášní než jen pouhou zábavou. Kvůli svému nadšení tak celé roky zanedbával vysokoškolské studium a jeho nezáměr vyvrcholil v roce 1913 neúspěchem u státnic. Jan Opočenský synův přístup samozřejmě neschvaloval, ale i přes jeho nesouhlas si Karel vybral místo dráhy inženýra šachy. V té době snil o titulu mistra a byl ochotný mu obětovat vše. A už ve stejném roce se mu to po několika vyhraných turnajích podařilo. *„I starší a staří sachisté začali teď ochotně naslouchat mým poznámkám, když jsem se někdy někde zastavil nad*

šachovnicí; kluboví funkcionáři pak mě co chvíli titulovali mistře sem, mistře tam a tázali se, nemám-li chuť uspořádat v jejich klubu simultánní produkci.“ Karel Opočenský se konečně „*těšil ze svého věhlasu*“.

V roce 1914 začala první světová válka, což znamenalo přerušeni činnosti šachových klubů, jejichž členové odcházeli bojovat na frontu. Pro Opočenského byla válečná léta obdobím plným přesunů a změn, ovšem bez herních příležitostí. Vzhledem ke svojí nechuti se nějak aktivně zapojovat do probíhajících bojů, se šachista všemožně snažil frontě vyhnout a více méně se mu to dařilo. Povolávací rozkaz dostal na konci roku 1916 a během několika měsíců vystřídal Štýrsko, Judenburg a Jindřichův Hradec, v březnu 1917 pak dorazil na Ukrajinu. Tady mu byla přidělena funkce účetního poddůstojníka na velitelství.

„Pak si někdo vzpomněl, že bych měl být odvezen z tichého Lubitova kamsi do sněžných alpských kopců. Nezbylo mi než využít své funkce účetního poddůstojníka a pozměnit místo svého určení na nějaké sympatičtější místo, dejme tomu do Prahy.“

A tak se také stalo. Nějakou dobu strávil Karel v Praze v jednoroční škole dobrovolníků ve Vršovicích, na jaře 1918 mu ale opět hrozilo povolání, tentokrát na frontu italskou. Tomu se vyhnul předstíranou nemocí a záhy se nechal dobrovolně odvelet do Ruska. Už za pár měsíců, v říjnu 1918, odjel na dovolenku do Prahy a na frontu se už nevrátil.

Po skončení války se Karel Opočenský živil různě. Na živobytí si vydělával jako účetní, ale naplno se začal znovu věnovat i svojí šachové vášni. Napsal knihu *Methodika šachu* (1923) a v Praze založil první šachovou agenturu, která dodávala články a zprávy z turnajů redakcím pražských deníků. Po vynucené pětileté pauze se také znovu začal zúčastňovat domácích i mezinárodních turnajů a svoje úsilí směřoval k cíli stát se mezinárodním mistrem. V té době ještě za světovými hráči zaostával, ale díky účasti na turnajích a slušným výsledkům se dostával do společnosti věhlasných šachistů, jako byl Saviella Tartakower nebo Alexandr Aljechin.

Ve druhé polovině 20. let se Opočenský oženil s Vlastou Svobodovou a v manželství se jim postupně narodila dcera Eva a syn Ivan. Karlova posedlost šachovou hrou se ale příliš neslučovala s domácím rodinným životem. Byl plně vytížený svým zájmem, cestováním po turnajích, psaním článků a zpráv a udržováním společenských vztahů. Šachy ho skutečně živily.

Začalo se mu dařit i herně. V roce 1928 se na X. sjezdu *Ústřední jednoty československých šachistů* v Českých Budějovicích stal mistrem republiky a o rok později svůj titul obhájil v Brně. Toužil po účasti na šachové olympiádě, tato příležitost se mu naskytla v roce 1931, byl nominován do reprezentačního týmu, který v Praze získal třetí místo. Mnohem větší úspěch ale slavil Opočenský až o dva roky později na olympiádě ve Folkestonu v Anglii, kde dopomohl československým šachistům ke stříbrné medaili a sám zaznamenal nejlepší individuální výsledek, když získal 12,5 bodu ze

14 možných. Na domácím poli byl ve 30. letech velmi úspěšný a vyhrával jeden turnaj za druhým. Mezinárodní šachovou scénu se mu ale dobývat nedařilo, na světové hráče nestačil.

Počátek druhé světové války tentokrát neznamenal ukončení turnajů, jako tomu bylo v případě války první. V roce 1939 se dokonce ještě konala šachová olympiáda v argentinském Buenos Aires. V červenci se na ni na stejné lodi vydalo více než devadesát evropských účastníků, včetně Karla Opočenského. Průběh VIII. šachové olympiády ale již nebyl standardní a její výsledky nikoho příliš nezajímaly. Návrat z Jižní Ameriky se kvůli válce zkomplikoval a šachistům ho pomohl zařídit Karlův bratr Jan, který se v té době už nacházel s prezidentem Benešem v Londýně. V průběhu válečných let pokračoval Opočenský ve svých aktivitách, účastnil se turnajů domácích i zahraničních, přednášel nebo pořádal simultánní zápasy. Jeho herní výsledky byly nevyrovnané, ale to mu nebránilo v šachové hře pokračovat. Častokrát končil na „bramborové“ přičce, a vysloužil si tak celoživotní přezdívku Karel IV.

V roce 1947 přidal Opočenský ke svým četným aktivitám také členství v předsednictvu *Mezinárodní šachové federace* (FIDE) a v rámci své nové funkce se zasloužil o několik novinek. Na základě jeho návrhu začala FIDE vydávat reprezentační časopis, sám se stal jeho šéfredaktorem. Dalším jeho nápadem pak bylo zřízení funkce hlavního rozhodčího, který měl dohlížet na dodržování pravidel na velkých mezinárodních turnajích. I tento návrh byl přijat a v roce 1950 se prvním rozhodčím stal opět sám Opočenský. Tento rok byl pro československého šachistu významný i z jiného důvodu, získal totiž titul mezinárodního mistra.

V následujících letech se Karel Opočenský věnoval mnohem více publikační činnosti. Hráčské úspěchy se mu už spíše vyhýbaly, ale dál neúnavně pracoval jako zpravodaj ČTK, delegát FIDE nebo šéfredaktor *Československého šachu*. K mnoha a mnoha článkům z šachového prostředí navíc přidal v 60. letech také několik dalších knih: *Nad šachovnicemi celého světa* (1960), *Šachy s úsměvem* (1961) a *Tam všichni hrají šachy* (1962).

Maestro Opočenský se dožil úctyhodných 83 let, zemřel 16. listopadu 1975. Šachy pro něho byly celý jeho svět. „*Své volby nelituji. Naopak: jsem rád, že jsem se už nikdy nemusel vzdát svého chlapeckého snu a své první lásky. (...) Jsem přesvědčen, že nejkrásnější povolání je to, které má člověk nejraději, které ho nejvíc baví a zajímá.*“

(Zpracovala: Bc. Hana Lisá)

Použitá literatura:

HORT, Vlastimil, Vítězslav HOUŠKA, Lubomír KAVÁLEK a Pavel MATOCHA. *Karel Opočenský: první český šachový profesionál*. Praha: Pražská šachová společnost, 2011. 156 s.

OPOČENSKÝ, Karel. *Nad šachovnicemi celého světa: vyprávění zasloužilého mistra sportu*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960. 249 s. Zaznamenal Vítězslav Houška.

TROJNOVÁ, Petra. Karel Opočenský. *Mostecké listy: měsíčník statutárního města Mostu*. 2020, 21(6). Osobnosti Mostecka [příloha]. S 11. Dostupné také z: https://listy.mesto-most.cz/assets/File.ashx?id_org=100336&id_dokumenty=14839

Personální bibliografie:

<https://www.svku.cz/wp-content/uploads/2022/01/Opocensky-bibl.pdf>